

NÉMETH EMMA SSS

**A szinodalitás:
a Lélek hangjára figyelés
és az együttműködés útja**

*1. A szinodalitás a szerzetesség életstílusa,
amelyben főszereplő a Szentlélek*

„A szinodalitás olyan életstílus, amit el kell sajátítanunk; ebben a főszereplő a Szentlélek”¹ – Ferenc pápa ezt a mondatot ugyan a francia Katolikus Akcióhoz intézte, azonban ez a megállapítás különösen is alkalmazható a szerzetességre.

Együttjárás azon az úton, amelyet a Lélek mutat. Életstílus, amelyben főszereplő a Szentlélek. Ebből kiindulva talán azt is mondhatjuk, hogy a szinodalitás kezdetektől a szerzetesség sajátja, nem más, mint a helyesen megélt, a Lélekre figyelő szerzetesi életforma. Saját közösségemre alkalmazva pedig: nem más, mint a szociális testvéri életforma.

¹ Vö. Ferenc pápa a Katolikus Akcióhoz [online] <https://www.magyarokurir.hu/ferenc-papa/ferenc-papa-francia-katolikus-akciohoz-fiatalokat-vezesetek-krisztus-megismeresere> [2022. 09. 14.]

Ez utóbbi megállapítást már csak azért sem hagyhattam ki, hiszen a Szociális Testvérek Társaságának a *Szabályzatában* is meghatározott két legfontosabb jellemzője: a Szentléleknek szenteltség és a bencés lelkiség:

„A Szentlélekkel való bensőséges kapcsolatunk életünk legnagyobb kincse. Csakis a Lélek által [...] lehet szolgálatak hatékony. [...] Tudatában vagyunk feladatunk nagyságának, és hogy mennyire korlátozottak a képességeink a válaszadásban. Ez arra sürget, hogy egyre teljesebben hagyatkozzunk a Szentlélekre.”²

„Akinak füle van a hallásra, hallja meg, mit mond a Lélek az egyházaknak” (Jel 2,7) – olvashatjuk a nyugati szerzetesség atyja, Szent Benedek *Regulájának* Prológusában. A 3. fejezetben pedig arra ad útmutatást, hogy fontos kérdésekben mindenkit, még a legfiatalabbakat is kérdezzék meg:

„Valahányszor valami fontos tennivaló fordul elő a monostorban, hívja egybe az apát az egész közösséget, és adja elő maga, hogy miről van szó. És miután meghallgatta a testvérek tanácsát, mérlegelje magában, s amit hasznosabbnak ítél, azt cselekedje. Azért mondjuk, hogy mindnyájukat hívja meg a tanácsra, mivel gyakran a fiatalabbnak nyilatkoztatja ki az Úr azt, ami jobb.”

² *Szabályzat*, I.4.

2. Szinódus – közös út, együttjárás, együttműködés azon az úton, amit a Lélek mutat

A '70-es évek végén szerzetesi hivatásom szempontjából is nagy ajándékot jelentett számomra a karizmatikus megújulással való találkozásom. Felfedezhettem a Szentlelket, az ismeretlen Istent, aki ma is jelen van az egyházban. A Szentlélek ajándékainak kiáradása mellett azonban a karizmatikus megújulás „gyermekbetegségeivel”, túlhajtásaival is találkoztam időnként, amikor önjelölt próféták így imádkoztak: „A Lélek azt mondja neked, hogy ezt meg ezt tedd meg – vagy: ne tedd meg.” Aztán ki-kí vérmérséklete szerint követte vagy nem követte az imában hallottakat. Miért idézem fel ezt az emléket? Mert az együttjárás feltétele a közösségi megkülönböztetés. Valóban a Lélek hangját hallottuk?

Egyéni imában kérni a Lélek vezetését, majd mindenkit, még a legfiatalabbat is megkérdezni: szükséges, de nem elegendő. A másik figyelmes meghallgatása, a szavazás, majd az eredmény közlése is kevés³ – mondja másutt a Szentatya. „Megkülönböztetés nélkül nincs szinodális út. Ennek a megkülönböztetésnek a főszereplője pedig a Szentlélek, nem pedig egy parlament vagy valami közvélemény.”⁴ Hozzáteszem: még egy szerzetesi káptalan sem.

Ránk, szociális testvérekre különösen is vonatkoznak Ferenc pápa szavai, hiszen a mi sajátosságunk, hogy:

³ Vö. *Ferenc pápa fogadta a Hittani Kongregáció közgyűlésének tagjait* [online] <https://www.magyarkurir.hu/hirek/ferenc-papa-fogadta-hittani-kongregacio-kozgyulesenek-tagjait> [2022. 09. 04.]

⁴ Uo.

- nincsenek intézményeink,
- az egyház és a társadalom számára adunk hivatásos és képzett munkásokat, akik a legkülönbébb területeken végzik szolgálatukat.

Mindezek miatt túl konkrét irányokat nem lehet meghatározni, viszont az általánosságok szintjén sem maradhatunk. Azt kell megtalálnunk, hogy adott helyzetben mit mond a Lélek, mi a próféta. Ez pedig nem matematika vagy statisztika, de nem is egyszerűen demokrácia.

Az elmúlt évtizedek tartományi és általános káptalanjain számos módszert alkalmaztunk arra, hogyan hallgassuk meg mind a nyolcvan vagy kétszáz testvért és a hallottakból hogyan alakítsuk ki a jövő irányelveit. Heteket, hónapokat szántunk arra, hogy rátekinssünk a közösség helyzetére, erősségeinkre és gyengeségeinkre; a külső körülményekre és feladatokra; a lehetőségekre és veszélyekre, arra, hogy itt és most mire hív bennünket mindez.

Az információgyűjtést és személyes imát követték az egyes testvérek egyéni válaszai, annak kis-, majd nagycsoportos feldolgozása, és mindebből próbáltuk meghatározni közösen a jövő irányelveit.

Sokat tanultunk a közösségi megkülönböztetésről és konszenzuskeresésről, személyes preferenciáink elengedéséről. Ennek kapcsán azt tanultam meg, hogy semmilyen módszer nem abszolutizálható. Ne a módszerekben bízunk, mert a Szentlélek a meglepetések Istene. Nyitottnak kell lennünk a meglepetésre, a próféta szó meghallására, akkor is, ha az esetleg egymagában hangzik el, akkor is, ha a legfiatalabbnak nyilatkoztatja ki azt az Úr.

2.1. Néhány közösségi tapasztalat az egymásra és a Lélek hangjára figyelésről

Ha már eleve eldöntöttem valamit, akkor nem működik a közösségi megkülönböztetés. A közösségekben megszólaló Szentlélek hangjának meghallásához szükséges hozzáállás:

- Feltétlen bizalom Isten szeretetében és hatalmában.
- Kellő tájékozottság megszerzése az adott témában.
- Hajlandóság arra, hogy a közösség tagjai elmondják az igazságból a saját részüket: információikat, tapasztalataikat, ötleteiket, érzéseiket, véleményüket, preferenciájukat.
- Vigyázzunk, hogy ne abszolutizáljuk a konszenzuseresést, ez ugyanis túlzott leegyszerűsítéshez, a lényeg elvesztéséhez is vezethet!
- Készség mások meghallgatására, bátorság a vélemények szelíd ütköztetésére, a különböző vélemények kényelmetlenségének elfogadására, sőt még arra is, hogy a felismert célért vállaljuk a küzdelmet.
- Készség arra, hogy a körülményeken keresztül is felismerjük Isten akaratát, a Lélek hangját.

Alapítónk, Slachta Margit példája és tanítása szerint fontos számomra, hogy „minden célért küzdeni kell. A küzdelem ott van az élet törvényei között. S nekünk, szociális testvéreknek, különbözőképpen be kell állítanunk magunkat arra, hogy készek legyünk küzdeni mindhalálig. Különös gonddal kell őrködnünk, hogy a küzdelem valamiképpen ki ne fárasszon”.⁵ De ez

⁵ SLACHTA MARGIT: Szabályzatunk jóváhagyásának évfordulóján, körzeti tanítás 1947. március 12-én, in *Slachta Margit lelki*

a küzdelem csak akkor nem öncélú, ha „nem csak azt a rosszat nem akarom, amit az Úristen nem akar, de nem akarom azt a jót sem, amit ő nem akar. A jó Istenre kell ráhagynom, hogy azt a jót, amelyre én vágyom, akarja-e, akarja-e *általam* elérni, vagy hogy általam mi-kor akarja elérni.”⁶

3. A női és férfi szerzetesek, szerzetesi konferenciák együttműködésének útja

A szinodalitás olyan életstílus, amelyben a főszereplő a Szentlélek, aki mindeneket – beleértve a szétszórásban élő szerzeteseket – összetart, és aki a káoszból rendet teremt, akinek segítségével képesek vagyunk egymást megérteni, egy nyelvet beszélni, egy akaratra jutni és együttműködni. „Az Úr Lelke betölti a földkerekséget, s ki mindeneket összetart, annál vagyon a Szó értelme.”⁷

Ferenc pápa 2014-ben, a megszentelt élet évére írt levelében⁸ azt is kérte a szerzetesektől, hogy lépjenek ki saját intézményük falai közül, növekedjen a kommúnió a különböző intézmények között, indítsanak közös projekteket. „Senki sem tudja a jövőt úgy építeni, hogy [...] csak a saját erejére támaszkodik.”⁹ A pápa szava teremtő szónak bizonyult a magyar szerzetesség életében. Fontos megjegyezni, hogy az együttműködés különböző formái már korábban

öröksége, 3. kötet, Salkaházi Sára Alapítvány, Budapest, 2013, 53.

⁶ Uo., 53–54.

⁷ Pünkösdi introitus.

⁸ Vö. *Ferenc pápa levele a megszentelt élet évére* [online] <https://www.magyarKurir.hu/hirek/ferenc-papa-levele-megszentelt-élet-evére-57302> [2022. 09. 14.].

⁹ Uo.

is léteztek a magyar szerzetesek között, tehát nem *creatio ex nihilo*, azaz a semmiből teremtésről beszélünk. Megállapítható azonban, hogy az együttműködés – pestiesen szólva – „szintet lépett”. 2016-ban a rendekért érzett felelősség miatt, az együttműködés erősítése céljából a két konferencia, a Magyarországi Rendfőnöknők Konferenciája (röviden MRK) és a Férfi Szerzeteselöljárók Konferenciájának (röviden FSZK) elnöksége egy Rendi Együttműködési projekt (REM) megvalósításáról döntött. A REM projekt keretében civil szakemberek bevonásával felmérték a magyarországi szerzetesség állapotát beazonosítva a nehéz helyzetben lévő, illetve segítségre szoruló rendeket, és felmérték az együttműködési igényeket, lehetőségeket. A megállapításokat egy közel száz oldalas kötetbe foglalták össze, ami az együttműködés alapjául szolgál egészen napjainkig.

3.1. A közös jövő építésének projektjei a rendszerváltozástól napjainkig

Az együttműködés valójában már a rendszerváltozást megelőzően elkezdődött az illegalitásban élő szerzetesek között. 1982-től két bátor, illegalitásban élő szerzetes, Takács Nándor karmelita (később püspökként szerzetesi referens) és Kálmán Orsolya, a szociális testvérek akkori elöljárója a börtönt is kockáztatva a Józsefvárosi Szent József Plébánián havonta találkozókat, lelkinapokat szervezett a különféle rendekhez tartozó nővérek számára. Pár hónappal a rendek működésének újbóli engedélyezését megelőzően pedig már a szerzetesi reorganizációt segítő irodát is létrehozták ugyanott. Meghallgattak, bátorítottak, tanácsokat adtak, majd pedig a rendszerváltást követően a reorganizációs iroda intézményesült, és

a kárpótlási ügyektől a legkülönbélebb segélyek szervezésén keresztül az adminisztrációig sokféle segítséget nyújtott az újrainduló szerzetességnek. Komoly szerepe volt a szerzetesi konferenciák megalakulásában is, olyannyira, hogy Kálmán Orsolyát választották a Rendfőnöknői Konferencia elnökhelyettesének, majd a második ciklusban elnökének. Az intézményesülés megindulását követően aztán az együttműködés is strukturáltabbá vált, és ma már számos közös projekttel találkozunk.

A teljesség igénye nélkül csak néhányat emelek ki ezek közül:

- Spirituális programok, együttműködések:
 - » Imaalkalmak – meghatározott szándékokra, egymásért az *Imanaptár*¹⁰ segítségével.
 - » Közös ünnepek (a megszentelt élet napja, egy-egy rend ünnepébe történő bekapcsolódás).
 - » Lelkigyakorlatok szerzetesnők számára (az MRK szervezésben Leányfalun vagy egy-egy rend szervezésében).
 - » Szerzetesi zárándoklatok, civil fiatalokat megszólító zárándoktáborok.
 - » Szerzetesi részvétel a *Felüdt-Ő* szerzetesek lelki megújulását segítő programon, továbbá a papok és férfiszerzetesek számára szervezett *Kairosz* programon.
- Képzések a legkülönbözőbb keretekben, témákban és célcsoportoknak:
 - » Felsőfokú és szakirányú továbbképzések a közös szerzetesi fenntartásban működő Sapiaentia Szerzetesi Hittudományi Főiskolán és több évig a Sophia Szerzetesnői Főiskolán,

¹⁰ Vö. [online] <https://szerzetesek.hu/node/2129> [2022. 09. 14.]

- » Tanfolyamok, konferenciák, képzési hetek, illetve alkalmak a női vagy a férfi konferenciák, illetve a Szerzetesiroda szervezésében (képzésben lévőknek és képzőknek [„Ödönológia” vagy *Boldog közösségi élet* kurzus], vezetőképzők; szociális, köznevelési stb. konferenciák).
- Iskolafenntartó rendek konzorciumban történő közös pályázata révén szervezetfejlesztés, képzések, könyvkiadás.
- Rendi együttműködést segítő munkacsoportok és projektek:
 - » *Emberi méltóság* projekt – fókuszálva a gyermekvédelemre;
 - » egy-egy munkacsoport a szociális és köznevelési intézményeket, a lelkigyakorlatos házakat fenntartó rendek számára;
 - » munkacsoport a történeti kutatás számára.
- Közös szerzetesi arculat:
 - » szerzetesi honlap, *Híroda* (online lap)
 - » kisfilmek;
 - » könyvkiadás (pl. *A mi arcaink, Remény emberei, Hűség és megújulás* kötetek¹¹).
- Több rend együttműködésével megvalósuló projektek:

¹¹ MÉSZÁROS ANETT – DOBOS ANDREA – MESKÓ ZSOLT (szerk.): *A mi arcaink. Szerzetesi hitvallás*, Auditórium Hungaricum Nonprofit Kft., Budapest, 2016; MSZKI – RADNAI KINGA – MÉSZÁROS ANETT (szerk.): *A remény emberei. Szerzetesek Magyarországon*, Magyarországi Szerzeteselöljárók Konferenciáinak Irodája [MSZKI], Budapest, 2020; FEJÉRDY ANDRÁS (szerk.): *Hűség és megújulás. a szerzetesi élet Magyarországon, 1950–2000*, Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, METEM – Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány, Budapest, 2021.

- » a megszentelt élet évének számtalan eseménye (honlap, kisfilmek, médiaszereplések, szerzetesek tere stb.);
- » Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus;
- » Oázis Lelkigondozó Mentálhigiénés Szolgálat;
- » Solwodi Egyesület,
- » Iránytű Hivatástisztázó Műhely.
- Ad hoc rendi együttműködés és anyagi források biztosítása az ukrajnai háború áldozatainak megsegítése érdekében – közös pályaudvari misszió, bekapcsolódás a jezsuiták, a ferencesek és a Karitászmunkájába.
- Közös Iroda, amely biztosítja a szervezési, adminisztratív, gazdasági háttérrel és a szükséges adatbázissal.

Szükséges megjegyezni, hogy a szerzeteselőjárói konferenciák és az Iroda gazdasági feladatai a sajátos magyar helyzet miatt túlmutatnak azon, ami ezekre a szervezetekre általában jellemző. Az 1989-es rendszerváltozást és a rendek újraindulását követően ugyanis Magyarországon nem került sor kárpótlásukra. Helyette bizonyos, a hitéleti és szociális, oktatási feladatokhoz szükséges ingatlanokat kaptak vissza a rendek az ezek működtetéséhez szükséges eszközök nélkül. Emiatt az állam a Magyar Katolikus Püspöki Konferencián, illetve a rendfőnöki konferenciákon keresztül évenként rendszeres állami támogatást juttat a rendek számára, amelynek elosztásáról a konferenciák döntenek, és el kell látniuk az ezzel összefüggésben jelentkező adminisztratív és pénzügyi feladatokat is.

3.2. *Meg nem valósult elképzelések*

Az együttműködés során sok szó esett egy közös szerzetesi brand kialakításának lehetőségéről és a két konferencia esetleges egyesüléséről is, ezekről azonban konkrét döntés még nincs.

A szerzetesi brand kapcsán joggal vetődik fel a kérdés, hogy létezik-e egyáltalán ilyen, s ha igen, miben más, mint a katolikus brand? Tényleg a szerzetesi életforma prófétai jellegét mutatnánk-e fel ezzel, vagy pusztán az intézményeink népszerűségét, piaci értékét akarjuk növelni?

A női és férfi konferencia egyesülésére számos példát látunk más országokban. Idehaza a kitűnő együttműködés mellett is úgy látjuk, hogy meghatározóbbak a különbségek. Mások a prioritásaink, a mentalitásunk, másként gondolkodunk, a női rendek között például több „küldetését beteljesített” közösséget találunk, és még sorolhatnám. Az a szempont is felmerült a kérdés tárgyalása kapcsán, hogy vajon egy genderideológia által meghatározott korban nem az-e a prófétai, ha a női és férfi konferenciák sajátosságait és önállóságát megtartva példát mutatunk az együttműködésre, egymás kiegészítésére.

4. *Együttműködés és szinodalitás*

– Összegezés

4.1. *Hogyan születtek ezek az együttműködési formák?*

Szükséges volt az örök igazságok fényében közösen fűrkészni a történelmet, életünk eseményeit. Mindezeket a Bölcsesség Lelkének segítségével megítélni, a Bátorság és a Jótanács Lelkének segítségével pedig elindulni és együtt dolgozni Isten országának építésén. Az együttműködés során nem ragaszkodhattunk előre

meghatározott tervekhez, struktúrákhoz, a létrehozott projektekhez vagy együttműködési formákhoz.

4.2. Szempontok a jövőre

A Szerzetesi Kongregáció közelmúltban magyarul is megjelent irányelveiből vett gondolattal zárom az előadást összefoglalva a szinodalitásnak azt az aspektusát, amit ma ki kívántam emelni.¹²

Az apostoli művek – így az együttműködés során létrejött projektek – nem azonosíthatók pusztán a küldetéssel. Ha pedig mégis, akkor az intézmény előtt nem áll nyitva a jövő:

„A küldetésnek be kell illeszkednie Isten népének útjába, aki pedig az Egyház küldetésén munkálkodik, annak ezt úgy kell tennie, hogy közben figyelmesen hallgat a Szentlélek hangjára. Ezen feltételek teljesülésével a karizmák és az azokat megélő intézmények számára helyreáll a jövőre való nyitottság képessége. Máskülönben fennáll a veszély, hogy a leginnovatívabb művek is csak közepszerű megoldásokat tudnak nyújtani, melyek kétségtelenül hatékonyak, de nem nyitottak a prófétai látásmódra, és végül kevésbé tükrözik az evangélium üzenetét.”

¹² MEGSZENTELT ÉLET INTÉZMÉNYEI ÉS AZ APOSTOLI ÉLET TÁRSASÁGAI KONGREGÁCIÓJA: *Gazdaság a karizma és a küldetés szolgálatában*, Irányelvek 23., Don Bosco, 2021, 30.